

De Judasboom werd vormgegeven door Studio Shinz te Venlo - www.shinz.nl

De foto op het omslag is gemaakt door fotograaf Jacques Peeters in opdracht van de Passiespelen Tegelen. Hij maakte hem tijdens de door Ben Verbong geregisseerde voorstelling in 2000. Op de foto ziet de moeder van Judas (gespeeld door mevr. Mia Gommans) tot haar verbijstering haar zoon aan een boom hangen.

© Jacques Peeters / Passiespelen Tegelen

ISBN: 9789491032394

NUR: 300

DE JUDASBOOM

WILLEM KURSTJENS

Niets uit deze editie mag op enigerlei wijze worden overgenomen zonder toestemming van de uitgever.

shinz

1.

Henk Verberkt keek naar het raam en zag de randen om het gordijn heen oplichten. Tegelijkertijd hoorde hij de vogels fluiten, eerst het ingetogen, melancholieke koeren van de duiven op het dak van de burens, daarna het uitbundige gekwetter van zijn eigen vogels in de volière achter in de tuin, die al vroeg door de zon werd beschenen.

Op straat was het stil. Geen fiets, geen auto, niets. Ook naast hem in bed was het stil. Riet lag met haar rug naar hem toe en sliep vast. Hij richtte zich op en keek naar de wekkerradio op het nachtkastje. Kwart voor zeven. Normaal bleef hij op een zaterdagmorgen dan nog even liggen, maar vandaag niet. Vandaag was een bijzondere dag, de dag vóór de première van de passiespelen. De koning en koningin zouden komen en met hen de minister-president en de kardinaal en nog enkele hoge omes, te midden van een hele horde journalisten, fotografen en cameramensen. Die mochten geen rommel of afval te zien krijgen. Alles moest er gelikt uitzien en daar moest hij voor zorgen. Sinds hij geen sprekende rol meer had, was hij zich gaan toeleggen op het onderhoud van de Doolhof, het park rond het openluchttheater. Hij had de leiding van een groepje vrijwilligers dat De Doolhoveniers werd genoemd. Zo kon hij zich toch nog verdienstelijk maken en bleef hij bezig. Ook speelde hij mee bij het volk. Hij was de oudste, maar wilde nog lang niet stoppen. De passiespelen was zijn lust en zijn leven.

Hij boog zich over naar Riet om te zien of ze ook echt sliep. Na al die jaren bleef hij het vreemd vinden dat je zo geruisloos kon slapen, op het levenloze af. Even had hij de neiging haar aan te stoten, toen schoof hij de dekens

van zich af en stond op. Op zijn tenen liep hij naar de deur en drukte de klink naar beneden, waarna hij de overloop op liep. Daar draaide hij zich om en trok de deur voorzichtig weer achter zich dicht, waarbij hij er op lette dat die niet in het slot viel, want de klik zou haar wakker maken. Voetje voor voetje sloopt hij de trap af en pakte de krant van de deurmat. Hij glimlachte toen hij op de voorpagina de foto van de zonovertogen Bühne van het openluchttheater zag.

Rex, zijn hond, die buiten voor zijn hok aan de ketting lag, was niet te houden toen hij zijn baas in de keuken zag verschijnen, hij sprong wild op en trok klaaglijk jankend aan de ketting. Ook in de volière, waar de warmte van de zon langzaam maar zeker voelbaar werd, wachtte men op zijn komst. De vogeltjes sprongen kwetterend van stokje naar stokje.

‘Ik kom, ik kom,’ glimlachte hij.

Hij maakte het ontbijt klaar, ging in de huiskamer aan tafel zitten en las het bijschrift van de foto: *‘Tegelen maakt zich op voor een nieuw seizoen van de passiespelen. Het theater ziet er weer schitterend uit dankzij het werk van tientallen vrijwilligers. De spelers en het bestuur zijn er klaar voor, alle plaatsen zijn uitverkocht en voor het weekeinde is mooi weer voorspeld: niets staat een stralende première in de weg. Zie ook pagina 7.’*

Snel bladerde hij verder. Overal ter wereld gebeurden de vreselijkste dingen, de mensen maakten ruzie en sloegen elkaar de koppen in, maar de Doolhof was een eiland van rust en vrede, waar in grote harmonie werd samengewerkt. Natuurlijk werd er weleens gemopperd, nu eens op de regisseur die zichzelf graag hoorde praten, dan weer op een speler die een repetitie verzuimde, maar er werd vooral veel en hartelijk gelachen. De

samenwerking was optimaal.

Dat was weleens anders geweest. Met pijn in het hart herinnerde hij zich de jaren zeventig en tachtig, toen de bezoekers wegbleven en een aantal spelers en bestuursleden radicale hervormingen eiste. Net als in de kerk moest alles anders. De tekst was te langdradig, de muziek te zoetgevooid, de scène voor het paleis van Pilatus antisemitisch - het had weinig gescheeld of de stichting was in gekraak ten onder gegaan.

Passiespelen weer in de lift las hij met trots. In het artikel werd opgesomd wie er voor de première werden verwacht: de koning en de koningin, de minister-president en de kardinaal, met in hun gevolg ministers en bisschoppen. Dat was sinds 1946 nooit meer voorgekomen. Toen was koningin Wilhelmina gekomen. Hij zag haar nog uit haar auto stappen en alle medewerkers, die zich in een rij voor haar hadden opgesteld, een hand geven. Iedereen was laaiend enthousiast. Per slot van rekening kwamen ze net uit de oorlog en zij was de grote heldin, die hen met haar radiotoespraken uit hun ellende had opgetild. De regisseur had iedereen voor aanvang van de voorstelling bezworen tijdens de opvoering niet naar haar te kijken om niet uit de concentratie te raken, en dat had iedereen braaf gedaan, Verberkt ook, maar het was een vrijwel onmogelijke opgave geweest. Hoe kon je niet naar haar willen kijken, de grote redster, de moeder des vaderlands, van wie je alleen maar de stem had gehoord en foto's had gezien? Na de voorstelling was hij samen met vrienden op een drafje naar het station gelopen. Ze vergaapten zich aan de koninklijke trein, die daar op een zijspoor stond en bewaakt werd door marechaussees. Net toen ze zich wilden omdraaien om naar huis te

gaan, zagen ze haar auto aankomen en begonnen haar toe te juichen. Dit keer was het bij roepen en zwaaien gebleven, maar telkens als in de loop van zijn verdere leven het volkslied werd aangeheven, meende hij haar handdruk opnieuw te voelen en moest hij zijn tranen wegslikken.

Met een zucht sloeg hij de krant dicht, dronk zijn koffie op en liep naar buiten, naar Rex, die blij tegen hem opsprong. Hij streek hem over zijn hoofd en klopte hem op zijn flanken.

‘Nog even wachten, jongen,’ zei hij. ‘Alles op zijn tijd. Rustig maar.’

Hij duwde hem van zich af en liep naar de volière om de vogels te voeren en van nieuw zand te voorzien. Zoals gewoonlijk stoven ze uiteen toen hij binnenkwam en wachtten tegen de draad en in de hoeken angstvallig af wat er zou gaan gebeuren, maar al fluitend en fluisterend wist hij hen tot bedaren te brengen, keek om zich heen of er nergens eentje zieltogend langs de kant zat en deed wat hij moest doen. Toen hij klaar was, verliet hij ze stilletjes en deed de hor weer op het haakje.

2.

Nadat hij de fiets uit het schuurtje had gehaald, maakte hij Rex los van zijn ketting en deed hem zijn riem om. De hond sprong weer tegen hem op.

‘Nu wees eens een beetje rustig, jongen,’ mopperde hij.

Hij liep met de fiets in de hand het steegje uit, stak de straat over en dirigeerde Rex naar de rechterkant, waar hij hem graag wilde hebben tijdens het fietsen. Daarna sloeg hij zijn rechterbeen over het zadel en ging zitten. Hij rechtte zijn rug en stak zijn kin vooruit, terwijl hij met de

neuzen van zijn schoenen de grond raakte.

‘Vooruit maar!’ riep hij tegen de hond, terwijl hij zich met zijn linkervoet afzette. Rex reageerde onmiddellijk, hij stak zijn staart omhoog en zette het op een rennen. Daar gingen ze, de zon tegemoet, die boven de daken van de huizen aan het einde van de straat uit piepte. Eens te meer voelde hij zich een ridder uit de tijd van Ivanhoe op weg naar een toernooi. Dat gevoel dateerde uit de jaren zestig toen de serie Ivanhoe op de televisie was. Iemand - wie wist hij niet meer - had toen tegen hem gezegd dat hij er met zijn golvende grijze haren en zijn gemillimeterd ringbaardje uitzag als een middeleeuwse ridder met een zilveren helm en vizier. Kennelijk dachten meer mensen er zo over, onder wie enkele persfotografen. Hij hoorde ze het nog zeggen. ‘Man, wat een prachtige kop heb je toch,’ verzuchtte de een. ‘Clark Gable is er niets bij,’ zei de ander. Allemaal moesten ze hem hebben om te poseren.

Ongetwijfeld zou dat morgen weer zo zijn. Zijn gloriетijd als hoofdrolspeler mocht dan wel voorbij zijn, met zijn gebeeldhouwde kop kon hij nog steeds goede sier maken. En daarbij was hij nu de oudste, de grijze eminentie, die in geen enkel seizoen na de oorlog had ontbroken, een onuitputtelijke bron van verhalen en anekdotes.

Zover was het echter nog niet. Eerst moest er nog gewerkt worden.

Ho, stop, opgepast! Verberkt hield even in bij het kruispunt met de rijksweg die ze moesten oversteken. Op het fietspad aan de overkant liet een bewoner van de buurt daarachter zijn hondje uit. Het was een beestje van niks, een harige pluizenbol rond een aanhankelijke blik.

‘Rustig, Rex,’ riep Verberkt tegen zijn hond, die naar het mormel trok, maar er zich even snel van afkeerde.

Verder ging het, de Industriestraat af. Ook hier was het stil. Hij tuitte zijn lippen en zette de eerste tonen van de aria 'O, *Haupt voll Blut und Wunden*' in. De melodie bracht hem in een roes en hij floot zo hard hij kon. De mensen die nog in bed lagen en hem hoorden, moesten zich terug in hun jeugd wanen. Zo fietsten vroeger op zaterdagmorgen de slagers- en bakkersknechten door het dorp als ze de bestellingen rondbrachten, alsof de wereld alleen van hen was.

Bij de rotonde keek hij eerst naar links. Op de kerktoeren van de dekenale St. Martinuskerk pronkte het weerhaantje in het zonlicht en de leistenen dakbedekking glinsterde als grijs fluweel. De klok op de toren wees precies half acht aan. Dat deed ook de klok van de Heilig Hartkerk rechts, de parochiekerk van de buurt waartoe het openluchttheater behoorde. Telkens als Christus aan het kruis zijn laatste adem uitblies, werd hier de kerkklok geluid, net als bij de communie in de heilige mis. Dat was al zo sinds het begin van de passiespelen in de jaren dertig, toen deze kerk hier was gebouwd en men met de spelen was begonnen.

Hij minderde vaart en ging met de bocht mee naar rechts. Ook al was er in de verste verte geen auto te bekennen, de minste of geringste gril van Rex was genoeg om hem ten val te brengen, met alle gevolgen van dien. Nog niet zo lang geleden was hier een van de hogepriesters door een auto geschept. Zijn verwondingen waren niet zo ernstig geweest, een paar gekneusde ribben, dat was alles, maar het had weinig gescheeld of hij was voor het spelseizoen uitgeschakeld geweest. Daar moest Verberkt niet aan denken.

Eenmaal de bocht door keek hij rechts naar het perron van het station op het spoorwegviaduct, boven het grote

parkeerterrein. Morgen zouden de bezoekers hier van de trappen golven en tussen de dicht opeen geparkeerde auto's hun weg proberen te vinden naar de ingang van het theater, dat verscholen in het groen voor hem lag en waarvan hij nu nog maar zo'n driehonderd meter verwijderd was.

Rex begon al aan zijn riem te trekken, als een paard dat de stal ruikt.

'Rustig, rustig, Rex.'

De weg ging met de welving in het landschap mee omhoog naar de Heilig Hartkerk. Hij fietste in de schaduw van de bomen langs de hoofdingang met het grote ijzeren schuifhek, dat op slot zat. Daarachter was een geasfalteerde, door bomen omzoomde binnenruimte met een kassagebouwtje, waar men kaartjes kon kopen of afhalen. De ingang voor de spelers of de bezorgingang, zoals hij ook werd genoemd, bevond zich enkele tientallen meters verder om de hoek en bestond uit niet meer dan een hek met een poort, die je met een eenvoudige huissleutel kon openen. Al vaker had hij hierover bij het bestuur gereclameerd, maar steeds te horen gekregen: 'Dit kun je niet beveiligen. Als ze binnen willen komen, klauteren ze gewoon over de omheining. Gemakkelijk zat.' Nu ja, het was hun verantwoordelijkheid, niet de zijne.

Hij stapte af, zette de fiets tegen het hek en pakte de sleutel, waarna hij de poort opende.

'Kom,' zei hij tegen Rex.

Hij bukte zich om de riem af te doen. Luid blaffend rende het beest ervandoor, het struikgewas in, de orgie van zonlicht op het toneel tegemoet. Verberkt liep met zijn fiets aan de hand over het onverharde pad dat naar de grote open ruimte achter het toneel leidde. Daar

verbleven de spelers en figuranten als ze tijdens de voorstelling op hun beurt moesten wachten. Het zag er dan uit als een picknickplaats. Er werd gegeten en gedronken, kaartgespeeld, gekletst en gelachen. Tussen deze ruimte en het toneel in was een grote aarden wal met in het midden het oude bestuursgebouw, waar zich de kleedkamers voor de hoofdrolspelers bevonden en iedereen werd gegrimeerd. Tegen de zijkant stonden het grote kruis van Christus en de twee kleinere kruisen van de goede en de slechte moordenaar, klaar om ze snel op het toneel te kunnen brengen als het nodig was. Aan de voet van het grote kruis stond de houten bak met de hamers en spijkers voor de kruisiging. Dat was een groots, om niet te zeggen plechtig moment, dat ook hier intens werd meeleefd. Terwijl de toeschouwers op de tribunes ophielden met kuchen en hoesten, zetten de medewerkers hun kopjes en flesjes op tafel en lieten ze daar onaangeroerd staan totdat het geluid van de hamerslagen waarmee Christus werd gekruisigd was weggestorven.

Maar wat was dat? Waarom blafte Rex zo hard?

Verberkt zette zijn fiets tegen een boom en liep zo snel hij kon de tunnel in die onder de wal door naar het voortoneel liep, waar de scène van het laatste avondmaal zich afspeelde. De tunnel was zo'n dertig meter lang en in het midden aardedonker. Daardoor moest hij zijn pas inhouden en tegen de muur steunen om niet te struikelen. Eindelijk kwam hij bij het licht, dat hem verblindde. Hij kneep zijn ogen dicht en toen hij ze weer opende dacht hij dat hij hallucineerde. Aan de boom waaraan Judas zich aan het slot van de voorstelling verhing, hing het lichaam van een man. Een smalle, dunne man in een zwart pak en met zwarte schoenen aan. Hij hing met zijn gezicht afgewend en Verberkt zag alleen zijn krijtwitte handen en

het witte vel van zijn benen, dat tussen het uiteinde van zijn broekspijpen en zijn afgezakte zwarte sokken uitstak. Om zijn nek hing een bord van wit karton waarop met grote zwarte viltstiftletters JUDAS stond.

Daar stond Rex en blafte als een gek.

Verberkts adem stokte en hij voelde zijn maag in zijn lichaam omdraaien. In drie keer kwam zijn hele ontbijt naar buiten. Hij pakte zijn zakdoek en drukte die tegen zijn mond. Zo liep hij verder totdat hij recht voor de man kwam te staan.

'Rex! Rex! Laat dat!'

Maar Rex was door het dolle heen en hapte naar de broekspijpen van de man.

'Rex af! Kom hier!'

Wild sprong de hond op naar de man en probeerde zijn tanden in de stof van zijn scherp gesneden pantalon te zetten. Verberkt voelde zijn bloed naar zijn hoofd stijgen en bukte zich razendsnel om een stok te pakken waarmee hij Rex kon slaan, maar vond er geen, zodat hij met zijn voet uithaalde en hem schopte. Hij was buiten zichzelf van woede en had de tranen in zijn ogen staan. Maar de hond trok zich niets van hem aan en hapte maar, totdat het hem lukte de broek over de schoenen van de man heen te trekken. Wild schuddend ging hij ermee aan de haal, het pad naar het boventoneel op. Verberkt erachteraan. Midden voor de tempel van de Hoge Raad troffen ze elkaar. Hij strekte zijn armen uit en probeerde hem de weg te versperren, maar het beest was hem te slim af en liep naar de Hof van Olijven. Daar bleef de broek aan een struik haken. De hond was door het dolle heen en liet niet los.

'Laat los, rotbeest.'

Hij haalde opnieuw uit, waarop het beest het uit jankte,

de broek losliet en er hinkend vandoor ging. Verberkt pakte het kledingstuk van de grond. Het zweet liep hem in straaltjes over zijn rug en hij hapte naar adem. Wat moest hij doen? Hij pakte zijn telefoon. En nu? Moest hij 112 bellen of eerst de voorzitter? Hij toetste het nummer van de voorzitter in, maar die nam niet op, zodat er niets anders op zat dan het alarmnummer te bellen. Met zijn telefoon aan zijn oor liep hij naar beneden. Hij ging voor de man staan en bekeek hem van top tot teen.

‘Politie Venlo. Waarmee kan ik u van dienst zijn?’ vroeg een rustige vrouwenstem.

Zijn gehijg belette hem te spreken.

‘Hallo, waarmee kan ik u van dienst zijn?’ herhaalde de vrouw.

‘Er... er... er... Wacht even.’

Verberkt haalde diep adem en toen nog eens en nog eens.

‘Er hangt een dode aan een boom in de Doolhof.’

‘Sorry, kunt u dat herhalen?’ vroeg de vrouw.

‘Er hangt een dode aan een boom in het Doolhoftheater in Tegelen.’

Hij hoorde de vrouw typen.

‘En vanwaar belt u, als ik vragen mag? Waar bent u nu?’

‘In de Doolhof, bij die boom.’

‘En kunt u herhalen wat u daar ziet?’

‘Er hangt een man.’

‘Aan die boom?’

‘Dat zeg ik.’

Met een zucht gooide hij de broek van de man op de grond.